

Diplomiltõõ

374257

Islami - Türgi perekonnaõigusest.

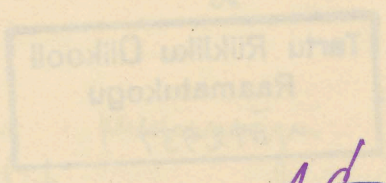
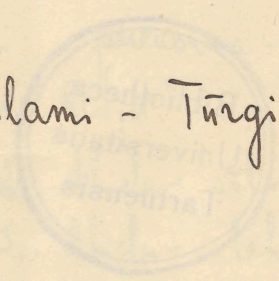
Sules Süvari.

Süvari, S.

Arvesta Diplomitööne.
Heermant, prof.
7. II 1943.

E. V.
TARTU ÜLISKOOLI
DIPLOMATIIGI
KIRJASTUSKUNDA
6. mail 1943
№ 218
TARTU

Islami - Türgi perekonnajärgest.

A.C.
7857.

Tähepäril 3 aug. 1943. E. V. -
Aeglas Kaurva

Sisu.

I Sissejuhatus lk 2

II Islami - Türgi õigest üldse 2

III Islami perekonna - õigus 4.

1. Üldist.

2. Abielu - sõlmimine.

3. Abielu - lahutamine.

4. Abielu.

5. Varaoigus.

IV Türgi kehtiv perekonnaõigus 10.

1. Üldist.

2. Abielu - sõlmimine.

3. Abielu - lahutamine.

4. Abielu.

5. Varaoigus.

V Paralleel. 20.

Modernne Türgi õigus on lääne - Euroopa, eeskätt Prantse ja helveetsia, õiguste retseptioon. Viimane keskus koos Türgi taastumise, tihedasti seotult G. Mustapha Kemal'i nime ja tegevusega. Üline juuriline murrang ilmustus sajandeid kehtinud islami õiguse en bloc üle parda heitmisega. Selline revolutsiooniline samm, harva esinevana, on küllalt hünitav, et olla tähelepanu objektiks.

Türgi 20. sajandi seaduseandjate tegevus võib näida kaalumatuna, nende samm liig julgena. Arengu taotlejad võivad arvustada nimetatud pöörde äkilisust, revolutsioonilisust ja aega ka ta mehhanismid mõju. Ometi oleks revolutsiooni - momenti liigne rõhutamise eeskik. Murrang pole sisuliselt nii sügav, kui kergel vaatlusel näida võiks. —

Kes oleks töö tehes iseloomustata murrangu laadi, kuid piirub alaga, mis üldtunnustatult on saanud radikaalseimate ühenduste osaliseks. Käsitelu - objektiks on võitli islami ja modernne türgi perekonnaõigus, ning nende kokkupunkte momentid: — 04.10.26. — tähtsus ja iseloom.

Et mõista uute seadustite eelkäijad Türgis — islami õigust, selles siinjuures ülevaade ta päritolust ja arenguloost, ühtlasi modernse Euroopa õiguse sisetungist N. - Aasiase.

II

Islami õigus kogu kultuuri haaravas mõttes on is-

lami vaimu, islami mõlemise väljendusena, on is-
lami demokraatiline. Varajasele islamile oli seaduse-
tundmine teadmise, teadus. Tema evolutsiooni võime
jälgi alates Araabiaga 7. sajandil p. Kr. Tolle-
deksel Mees ja Mekka erisid juba teatud pi-
miinise õiguskorraldusele. Sellele alusele kasvas islam, ning
seemne isikuna oli Mohammed. Viimase isimesena
funktsiooniks oli - olla õiguseprophet. Tema elu-
islam, on nõustuste õpetus. Alles hiljem lisandus
põhiliselt õigusele momentide järjest intensiivsemalt
etiilisi ning usulisi. Järgnevate sajandite poliitilis-
te võitluste keerises arenes Mohammedi õigus ja
vajutati kindlalt usu pitsori alla. Alles siis oman-
das ta selle tugeva religioosse värvingu, mis
teha hilisema ajani karakteriseerinud on. Usulise
välje nõustamine andis ühtlasi islamile ta ter-
vikuuse.¹⁾

Tähtis fakt islami õiguses on turklaste
värske rahvuse astumine islam, kes viimasele palju
tõsisemalt suhtus kui rahvad, kes islamit juba sa-
jandil tunnustanud. Osmanid andsid islamit põhale
õigusele, nimelt hanafiidide õpetusele, suurima tege-
liku kehtivuse. Nii ületas Türgi õiguskord 15./16.
sajandil, eriti ühtlasi, kangealt Euroopa omad ja
püsis ühtlasena järgnevat sajandit.
Lähim minevik juba - ühensateis kümnes sajand
ja kaheksenda kümnendi mõisid reformide tähe-
lall. Põhjalik uuendus Türgi õiguses, õigemini
hanafiidide õpetuse häving, leidis aset 1926. Siis
juba enne seda oli üksikud õigusala lääne-Euroo-
pa, eriti Prantsuse õiguse järel, ümber kujundatud.
Nii jõustusid 1850 ja 1863 seadustikud, mis kor-

1) Süngi esimese, nagu kõigis suuris õpetusis, lahk-
avamusi ja dissonantsi. Nõukogu na kollektiivina: malakid, ha-
nafiidid, šafiidid, zaidiidid, imamiidid, etc. - Reaktsioonine
oli kooskõlastatavaks tegemiseks minfi otuseks.

abielusõlmimisele : eestkostja) ja loobab naisele
 pruudianni (mahr) maksmist. Nõutav abielusõlmimise
 vorm vajab kaht tunnistajat, eventuaalselt üht meest
 ja kaht naist. Tunnistajail on kehvakuue otstarb:
 a. abielu tõendamise, b. sugukõlvatuse vältimine. —
 Deping on ainus abielusõlmimisel aset leidev õigus-
 lik toiming; kõik järgnes — naise kojuviimi-
 ne, üksiolen, sugutus — on nenditas vaid töiga-
 na ega pole abielu teadmisel oluline.

Nali'ks on lähim naise sugulane, lõpuks
 kadi. Nali võib alaealist tütarlast abiellumisele sun-
 nida, kuid sellel on täisealiseks saamisel tagasi-
 astumise-õigus. Sama õiguse erib ka abielu sun-
 nitul naisori vabanemisel. Naba, otsustus võimeline nai-
 ne võib ise abielluda, kuid vali'l on õigus pro-
 tekteerimiseks, kui naine abielluda soovib kellegagi,
 kes talle samaväärne pole. Samaväärsuse astmed
 vabalele muslimitele on : araablased — mittearaablased
 (nimetatute seas alaliigid, denevalt, kes vastava isiku
 isa või vanaisa muslim, resp. vaba või ori, oli),
 vagad — patused; need, kel on vahendid naise ülal-
 pidamiseks ja mahr'i andmiseks ja — kel mitte.
 Näarilist nõutakse vaid mehelt, mitte naiselt. Nõu-
 sija juhtumisel on Sifferentseeritud — neitsi ja Sefloreeri-
 tu.

Nabale on lubatud abiellumine kuni nelja nai-
 sega, orjale kuni kahega. Pole aga lubatud abi-
 ellumine orjatariga hisaans vabalele abielu-neistele.
 Orjatar võib abielluda vaba mehega, kes tema
 isand pole, ja vastupidi. Abiellumises on vajalik
 orja omaniku nõusolek; tema võib ka orja abi-
 elluma sunnida. — Vallaline orjatar on, omaniku
 soovil, omaniku käsutuses konkubinina, mitte aga
 mesori oma naisest-isandale.

Tunistus abielu sõlmimise kohta on rohkesti:

1. Keelatud on abielu "naisega mitte-abielumises" (mahramat või maharim) s.o. naissoost ülenejate ja alanejatega, oma ülenevate ja alanevate sugulaste naistega, õega, samuti õe ning venna naissoost alanejatega, tädiõega, alanejate õdede ning tädiõega, võõrasemaga, samuti selle naissoost alanejatega ning võõrastutega ning tema naissoost alanejatega. — lubatud on küll näit. abielu onu- ja tädi-tütartega. 3.)

2. Piimasugulus. 4.) Piimasugulus tekib seega, et naine alla 2,5 aasta vanust last, keda ta rinnitanud pole, imetab. laps saab naise, võiigi te sugulaste ja naise abikaasa piimasugulaseks. Vastava suguluse tekkimises on küllaltare vähingi imetamine nimetatud aja jooksul.

3. Keelatud on ühendus, s.o. sama-aegne abielu naistega, kes üksteisega on suguluses või piimasuguluses abielutaxistaval määral. Sama on kehtiva orjatarale — näl ei või sama-aegselt konkubiinens olla. Sääljuures pole abielutaxistava suguluse tekimises vajalik abielu, isegi mitte ühendused sugulast, vaid aitab juba näit. suudlusest. Kui seega abikaasa oma võõraspoega suudleb, on abielu kehtetu. — Vastavalt ne juhul kui abikaasa oma lapsest-kovaluaist imetab (lapsestades laste-abielusid ja pika-ajalist imetamist, mitte võimetu juhul), on mõlemad abielud seni kehtetud, kui mees otsuse ühe abikaasa kasuks langetab. Viimane juhul annab seega vahendi mehe lahutusele suudimises.

Brihised, abielulepingusse võetud tingimused pole siisval. (näit.: et mees teiste naistega ei abiellu, et naine abiellumisel meistri oleks).

3) Normes, mis määratlevad abielu-taxisturi suguluse tõttu, ühtlasi islan talmusiga.

4) Koraan, Sure 4, 27.

5) H. Joseph Schacht - G. Bergsträsser's Grundzüge des Islamischen Rechts, lk 84 j.

Si-üti se poolt tunnustatud abieluorm — abielu teatava aja pääle, pole sunniti se jures lubatud. Siuliselt pole aga dumsal minetatud abieluormi suhtes si-üti se ning sunniti se man palji erinevad — olenevalt orjatarise-konkubiinise pidamis- ning kergeist lahutamise või melusist.

3. Abielu lahutamine.⁵⁾ — Abielu lahutamise normaalses viisis on mehepoolne hülgamine, äratõukamine. See on kas lõplik või mitte. Brinevus on tingitud vastavast mehe väljendusest, formuleerimisviisist: heilik, mitterõhutatud väljendusviis jures pole hülgamine lõplik, küll aga vastandjuhul. Mitte-lõplik hülgamine ei lõpeta abielulist ühisest kohe, ja hülgamist võib ootaja jooksul tühistada. Lõplik hülgamine tühistab abielu. — Pärast kolmekordset äratõukamist on abikaasade taasabiellumine alles naise teise, uue abielu järgi võimalik. Nimetatud kolmekordne hülgamine ongi tegelikult lahutusvormis arenenud. Naine tuleb ära tõugata kolm korda uue-ajaliste vaheajaga. Tavaks on aga kujunenud selle teostamine korraga.

Sunn tähtsus on ka nn. tingitud hülgamisel, kus teatud tingimuse saabumine lõplikult lahutuse põhjustab.

Wasi on tuntud tepris — volitus naisele mehe hülgamises.⁶⁾

Õritatud abielu lahutamise üldisele vormule lisanduvad lahutuse erivormid, millest on:

1. Leping lahutuses — teineteise vastastikkumise vabaks kuulutamine,
2. Naise vabaksostmine ta enda poolt,
3. Abielulise ühisuse lõpetamine mehe teotusega loobuda

6.) Nimetatud abielulahutus - korrasal sätel leiame peale iseloomi, hinda ja hüne abielu-õiguse.

vähemalt neljas (orjaga kaheks) kuus sugulisest suhtlemisest. Tõotus võib, kui mees teda pidi, lõplikku lahutuse efekti.

Reliktina endisest hülgamisvormist on säilunud naisest loobumine sõnasega: "Sa oled mulle sama punitamatu, kui mu ema selg." Sellega ei lõpetata hilisemal ajal enam abielu, vaid Sularerituse ta patuseks lepinguks, mis erilist lastust vajab: ühe orja vabastamist, paastumist kahe kuu vältel või kümnekuulise vaese toitumist.

Lahutust võib siiski ka naine nõuda - ka: kaudu, kuid seda vaid oma tagasiastumise - õiguse alusel täisealiseks saamisel, mehe impotentsi, vaimuhaiguse või mõne muu raske, kroonilise haiguse tõttu.

Abielu tühistub iseenesest ka islami salgamise ja või sellega, et üks abikaasast orjusse langeb.

7ga lahutus tingib naisel oote-aja enne uut abiellumist. Vastav aeg kestab rasedaile sünnitamiseni, abikaasa surma korral 4 kuud ja 10 päeva (orjale pool), muud 3 menstruatsiooni (orjale 2).

4. Abielu. - Mehe abieluline võim on ulatuslik ning haarab isegi piiratud varistamisõiguse. Mees võib naisel keelata majast lahkumise ja abikaasa suhtlemist ta sugulasiga tugevasti takistada. Abielulisi kohustusi rikkunud naine kannab varistuse ja kastab õigestuse peatoidusele. (nafaga).

Raseduse kestvus on määritletud 6 kuust 2 aastani. Selle järele on, et abikaasa näit. 2 aastat päält lohtust sünninud lapse omaks tunnistama peab. Keeldumine lapse tunnustamisest on teotamine, süüdistus võlvatuses. Mees võib omaks tunnistada ka lapse,

kes sündinud enam kui viis aastat päale
abielulahutust.

Adoptiooni korral ei tunnustata. ⁷⁾ (Sisuliselt
kuulub küll ülaltoodud lapses- tunnistamine, teatavas
osas, adoptio mõiste alla).

Enam õigused lapsel on tugevama isa
omast : poeg kuulub ema hoolde alla umbes
7-9. aastani, tütar täiseani. See hool pole
kohustus, vaid ainult õigustus, mille ema
uesti- abielumisel kaotab. Sel ja samuti ema
surma juhul läheb see õigus ema lähimale
naissugulasile ja alles siis isa omale.

5. Varaoigus. ⁸⁾ - Abielulist varandisust isla-
mi õigus ei tunne samuti kaasavara. Naisel
on õigus nõnda pruunide (mahr) ja peatoidust;
(nafaga); seetõttu kujuneb ta seisund mehe suhtes
tugevaks. - Naine võib pruunide määratlemise mehele
jätta, mis naisepoolse pruunide loobumiseni ulatuda
võib. On kujunenud kombeks osa mahr'ist kohe
tasuda. Ülejäänud osa maksmine, mis lahutusel toimub,
on olulisel rühmas mehe hülgamis vabadusel naise
suhtes. - Naise ülalpidamine haarab päale toidusta-
mise rõivastuse ja korteri s.o. maja või vähemalt
ühe lukustatava ruumi, ning jõukamate juures
ka teenija.

Kui mees eemale, naise ülalpidamise eest
hooldab, võib nõutakse, naise vast. avalisel, volitada
naisi hankima endale ülalpidamist meesiga mehe
avast.

Vanemad ei eri laste varanduse suhtes va-
rastamisõigust.

7.) Koraan, Sure 33, 4.
8.) H. Joseph Schacht "J. Bergström's Grundzüge des Islamischen Rechts",
lk 87, J. Hartmann "Der Islam", lk 96.

Kohustus sugulaste ülalpidamise eest hooldemi-
sena laste või rikkaste. Teatavasti kannavad lapsed
seda kohustust (pojad ja tütreid võrdselt) vanemate
suhtes.

— Hõlmas, erandiks ülalpidamis kohustus, ei
mõeldud perekondlises õiguses varaõigustliku
üksust teinud. —

Üldiselt võime märkida, et naise õigustlik
positsioon abielus — polügamia, mehe avarate lahu-
tusvõimaluste ja orjataride — konkubiinide pidamis-
võimaluste tõttu — mehe omast tugevasti nõr-
gem on. Teisalt aga tugevdab ta reisimise
abielu varaõigustlik külge, teatud piiratud lahtu-
tusvõimalus ja võimalus meest lahtusele sundida.

Siiski vana islami perekonna-õiguse vaatluselt
mõeltes Türgi perekonna-õiguse juurde, peame nen-
tima, et siinlaine komponendi ja tihedasti suu-
mamaahulise õiguse vahele. Türgi uus perekonna-õigus
on seda ka teiste Euroopa seadustega võrreldes,
kuna ta enda mõistene ja kihluse, hõlmuse,
adaptsiooni ja eestkostmise haarab.

III

1. Üldiselt. — Tä legislatsioon põhi printsiibid
tähistavad eriti määramiselt kolmes suunas:

a. On arvestatud modernse inimese kalduvust indi-
vidualismi, abielunaise tegevime on statuseeritud kan-
gele-ulatuvais piirides.

b. Perekondlikud sidemed on piiratud võimalikult
tihedaks kujundada. See on teostatud abikaasade
pärimisõiguse laiendamisega, — vastavalt kangeamate

sugulaste oma nõrgendamise ja abielulise isik-
 liku ja varaõiguse seisundi tugevdamisega.
 e. Suuremalt kahepoolselt on käsitletud
 laste ja nõraste kaitset, eriti vanemate ko-
 hustuste nõuetamisega, teises viidud hoolikate
 üksikisjaliku määratlemisega.

Uue õiguse aldisus põhimõtteks abielu suh-
 tes on et nimetatud inst. tund: aldisus on ja
 jäävad nõllus ning moraali ja et seadus vaid
 sellele ala vähema osa normeerida saab. Ja
 seadgi, kus seaduseandja õigustatud normid püstitab,
 saavad need eetilist normelt peenema viimistelu.

Vastaval perekonna-õiguse rätel on enamuse
 preheptiivset laad: ning era-dispositsiooni ulatuses eemal-
 datud. Vaid erandlikult on üksikute võimuste otsusta-
 mine jäetud normiaadressa: ruova. (varaõiguse rätel-
 mi valik, adoptiivsuhte loomine).

Asja- ning nõuetamisõiguse normid pole perekonna-
 varaõiguse tingimata subidiarsed. Perekonna- varaõiguse
 normatiivsed eesmärgid on esmaselt olenevad pere-
 konnaõiguse isikulist rätelid ja leiavad vastaval
 täiendnormid esmajoones rätelid.

Tärgi perekonnaõigus on läbistatud põhi-
 mõttest, et bona fides võimalikult kaitstud oleks.
 - Terminiga "abielu" tähistab seadustik mehe
 ja naise õiguse poolt tunnustatud ja konaldatud
 sidet täielikus eluühisuses. Abielu on obligatoorne,
 konfessioonivaba triviilabielu. Religioosel tseremoonial
 pole mõju abielu kehtivusele. Teostada võib neil
 alles pääle triviilset laulatust.

Abielu-õigus on läbi-imbunud mehe ja naise
 võrdsuse põhimõttest. Võrdses iselami õigusega peetak-
 sepi seda Tärgi mehe perekonna-õiguse tähtsaimas
 paremusena: poltguünia on kaostatud, kombinatsioon
 õigustitundina tundmatu ning lahutamiskõne re-

formeeritud.

2. Abielusõlmimine.⁹⁾ — Abielusõlmimisele eel-
 nev kihlus pole Türgi õiguses üksi kõlbline
 või faktiline suhe, vaid on omandanud õigus-
 suhte iseloomu. Kihlusnormid on preteptiivsed, mis-
 võrd üldised normatiivsed lepinguõigusest subsidiaarsena
 kohaldamisele ei tule. — Seadustiku alusel on
 kihlus sepi neeritav üni perekonnaõiguslik suhe kahe
 erinevast soost laulatamata isiku vahel, mis
 põhineb vastastikusel lubadusel abielus ja ühisel
 õiguslikule tagajärjele. Kihlus lõpeb normaalselt
 abiellumisega, aga ka kahepoolse tühistamisega,
 ühepoolse tagasiastumisega või surmaga. Pool võib
 kihlusest tagasi astuda teatud olulistel põhjustel,
 millest üks on: teadmatus resp. eksitus teise
 kihlata mineku või põhiliste iseloomuomaduste
 suhtes, põhistatud veene, et sõlmistas abielu õnneluse
 kujunel, parandamatu haigus, majandusliku seisundi
 tunduvas halvenemine, põhjendamatult keeldumine lau-
 latamisest. — Kihluse efekt on eestriigi kõlbelist
 ja seltkõlblikku laadi. Juriidiline mõlg on
 seoses teatud nõudeõigustega, viimase tagasiandmi-
 se kohustusega. Kihlus aegub ühe aastaga.
 Kihlusele järgneva abielu sõlmimisel on mater-
 jaalseks rekvizitiks: abielu-easus, eventuaalselt triviil-
 või muu nõudeks, otsustusvõimelisus ja abielutaus-
 tuste puudumine. Ühinevalt Helveetia õigusest rea-
 vintab mees abiellumisea kaheksateistkümnene, naine
 seitsmeteistkümnene aastaga. Kuid abiellumisvõimelisus
 võib mõlemast soost isikuid juba viieteistkümnenda
 eluaastast alates tunnistada.¹⁰⁾

⁹⁾ H. F. Schlegelberger "Rechtsvergleichendes Handwörterbuch für das
 Zivil- u. Handelsrecht" I, lks 277.

vl. Ch. Gmür "Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch" II, V

lks 10-148.

¹⁰⁾ Türgi Triviilseadustik, art 88.

- (ZGB-s resp. kakskümme ja kaheksateist ning kaheksateist ja seitsmeteist aastat). Alaealised vajavad abiellumises vanemate nõusolekut.

Abielu on keelatud:

1. veresugulaste vahel otsejoones - vendade ja õdede ning poolvendade ja -õdede vahel, onu ja tüe ning vennatütare, onupoja ja tädide vahel.

2. ära, ämma ning väimehe, minija vahel; isaku - emaku ja võõraslapse vahel, ka riis, üri abielu, mis nimetatud suhte loomus, tühisest tunnistatuse või surma või lahutusega lõpeb.

3. adopteeritud lapse ja adopteeri ja vahel või ühe neist ja teise abikaasa vahel.

lisaks eelmisele võib teisesuunalises abielutakistuses olla eelnenud abielu. See peab olema tühisest tunnistatud või lõpetatud surma või lahutusega. Hesknaise ja naise ootaeel päale tühistatud või lahutatud abielu on uus perekonnasõiguses pikendatud islami õiguse 4 kuult ja 10 päevalt 300-le päevale.

doetletud momentid on ühised ZGB-ga. Kuid vastavalt Koraani õpetusele on abielutakistuses religionaalselt islami õigusest ¹¹⁾. ka piimasugulus ¹²⁾. - Islami õiguse jätele keelatud abielu mitte samaaegselt - islami naise ja uskumatu vahel - on miin lubatud.

Käsitlused eelnevalt abielumise materjaalseid režiivide ning seadustik formaalse abielusõlmimis-õiguse juurde. Abielumise vormiks on tsiviilne, perekonnaseisu-ametlik lahutus perekonnaseisu-ametniku poolt kahe tunnistaja juuresolekul, millele eelnenud abielumise soovi-avaldise publikatsioon ja võimalikud vaid.

¹¹⁾ Koraan, Sure 4, 27.

¹²⁾ Tärgi Tsiviilseadustik, art 92.

Päale laulatust annab ametnik abikaasale
abielutunnistuse. Kiriklikul laulatust ei ole lubatud
testata nimetatud tunnistuse esitamist. 13.) Kiriklik
abielu ise jääb Türgi Tsiviilseadustiku sättest puu-
Sutamata.

Digustlikul faktid, mille tõttu abielu tühis-
tus, on samasid neile, mis selliseina lääne-
Euroopa riiges üldiselt kehtivana tuntud: ühe
abielulise otsustusvõime puudumine, eksitus, pettus,
ahvardus, uelneva abielu kestmine, keelatud sugulus-
aste, oote-aja normidele mitte-allumine. Tääljumes
on üksikeil tühisus põhjusil ei juriidiline efekt.
Tühelgi juhul ei tühistu abielu vast. normatiiv-
sätte alusel eo ipso.

Tugevaimad tühisus põhjused kohustavad riigi võime
esindajaid ex officio vast. hagi esitamiseks, kus juu-
res hagi esitamise digus ei aegu. Siia rühma
kuuluvad abielu tühistamisjuhul:

1. milliseil abielu sõlmimise ajal üks abi-
kaasast juba abielus,
2. milliseil abielu sõlmimise ajal üks abi-
kaasast vaimuhaige või vastvast põhjusest
otsustusvõimetu,
3. milliseil abielusõlmimine keelatud tületuvalt
ligi lähedaseist sugulus- või hõimulusuh-
teist.

juhul, kui üks abikaasast vaimuhaigusest pa-
renenud või otsustusvõimelisest tunnustatud, on b hagi-
esitamise-õiguse vaid teine abikaasa.

oleva isikuga teine abikaasast bona fide talita-
nud ja uelnenud abielu vahel pääl lubatud või
tühistatud - puudub võimalus sõlmida abielu tü-

13) Türgi Tsiviilseadustik, art 110.

histamise hagemises.

Teise, keskmise rühma kuuluvate tühistamis-
põhjuste men jätab reasus abielu tühistamis-hagi
esitamise eräõigulikkuse sfääri:

1. üks abikaasast võib hageda abielu tü-
histamist, kui ta laulatuse ajal oli
mõnvalt otsustus võimetu, kui ta on lau-
letanud eksituse tõttu, pettuse tõttu
või ähvarduse surve,
 2. isa, ema või eestkostja on õigusta-
tud esitama hagi abielu tühistamiseks
juhul, kui abielusõlmijaks on olnud
lapsealine resp. eestkostja-ahne ning abi-
ellumises on puudunud vanemate resp.
eestkostja nõusolek. - Abielu ei ole või-
malik tühistada, kui abielu on sa-
anud vahetult täisealiseks või jäänud
raseks.

Abielu tühistamis-hagi esitamise õigus algab
kui keegi, arvates abielu tühistamise põhjuse teada-
saamisest või ähvarduse, survealuse lõppemisest,
ning igal juhul viie aasta vältel alates abielu
sõlmimisest.

3. Abielu lahutamine. - Abielu lahutamise õigu-
ses on Türgi juristid reasustikus ZGB suhtes muu-
satusi teostanud. Helveetia perekonna-õigus (ZGB
art. 143 ja 146) eristab lahutust (Scheidung) ja abi-
kaasale mittelüplikku lahustumist (Trennung).
Türgi õigus tunneb vaid lahutust¹⁴⁾. Lahutus põhjus-
te fikseerimisel on Türgi Tsiviilseadustiku lah-
tunud modernsest maailmasaatest: kohtunikele on
antud võimalus õnnelik ja moraalselt purunenud

¹⁴⁾ Türgi Tsiviilseadustik, art 139.

abielusid, millele seisund abieli tõelisele olemusele ei vasta, lõpetada. Aga teisalt on ta õigustatud kergemeelseid abielulahutusi taastama. — Seadustikus loetletud lahutamispõhjused võime liigitella kahte rühma: 1. absoluutseks ja 2. relatiiivseks.

Absoluutseks lahutus põhjusiks on: abielurikkumine, tapmis karatus abikaasa suhtes, abikaasa ebainimlik, vääritud kohtlemine, raske auhaavamine, antu kuritegu, antu eluvõis, kuritahtlik hülgamine, põhjuseta lahkumine ühisest kodust ja vestes, raske vaimuhaigus.

See loetelu on lõpetatud generaalse klausliga, mis annab kohtunikele abieli lahutamise vabaduse, kui ta leiab, et on aset leidnud abieluliste suhete niivõrd sügav vapustus, et abieli jätkamist pooltelt mõnda ei või. See põhimõte lähtub üldisena kõigi modernse lahutusõiguse ja on talle aluseks. — Sääljuures lisandub seadustik absoluutsele lahutamispõhjusele relatiiivsed, millele esineks kohtunik on kohustatud kindlaks tegema, kas nad on üldalases ühiskondlikus raskendamisens. Relatiiivseks lahutamispõhjuseks on: Sebitum conjugale eitamine, paranemata või paratavalt haigusel, mõlemapoolne nõusolek lahutamises, vastastikkune ületamatu anti paatia, usust taganemine. —

Tärgi õigus ei tunne lahutus põhjust neutraalseks vana factina teise abieli poole nõusolekut abielurikkumises. (Erinevus 293st). —

Abielulahutus- hagi subjektina esinevad vaid abikaasad.

Abieli lahutamisel on süüdlasel abikaasal veelatud uuesti abiellumine ühe kuni kahe aastase, abieli lahutamisel abielurikkumise tõttu ühe kuni kolme-

aastase ajavahemiku vältel.

Süüdlane abikaasa on abielu lahutamisel kohustatud mitte-süüdlasele abielupoolele samaväärse rahjutasu juhtul, kui lahutuse tõttu mitte-süüdlase abikaasa varaõiguslik sfäär on kitsenenud või kui ta isiklikeilt suhteilt on kannud raskest kahju. (tort moral).

Satub mitte-süüdlane abikaasa lahutuse tõttu raskesse majanduslikku kriisi, siis võib kohustada abikaasale, ka juhtul, kui see lahutuses süüdi pole, abimeesile kohustusi asetada.

Teiste abimees kohustus kustus abimees tava abikaasa uuesti abiellumisel.

Õiguliselt võrdne mees ja naine Türgi seaduses lahutamise õiguses võrdõiguslikena subjektina.

4. Abielu. - Abielust tulenev poolte üksteise õigustusi ja kohustusi, mis osalt kõlbelist, osalt õiguslikku iseloomu. Nende kandjana seisavad abikaasad üksteiselt samaväärsena ja samaõiguslikena teineteise kõval. Seadustik nõuab ühelt poolt poolte iseseisvust, viiab aga teisalt mehele tihedale sõltuvusele üksteisest. Sellega liid asetatakse kompetentsi- jaotus. - Mees on perekonna pea ja esindaja, kes peamisena on kohustatud kandma abielulisi vastusi. Ta määrab perekonna asukohta ning hooldab naise ja laste peatoetuse eest. - Naine saab abiellumisel mehe perekonnanimel ja omandab teatava õigused ja kohustused. Ta toetab meest naise ja teoga perekonna eest hoolitsemisel ning võib võtmeõimu. Ta võib olla teinud seaduse, kuid seda mehe loal, ja võib äri-tegevine. Naine on õigustatud nõueteks, kuid

Ex bibl. artik. 141.

nõudeasjades omandatud varaõiguste suhte lin-
 sab naist kohtus tema abikaasa.
 kaalus määratleb abielu-poolte vastastikkused
 õigustused, kuid ta püstitab ka normisüsteem-
 mi, mis peab aitama vältida kohustuste lo-
 hakkat täitmist ja anomaalseid abielusuhteid.
 Need normid, mis abielulise ühiseuse välises
 antud, on terava ettega suunatud kohustusi
 ignoreerivale abielu-mehele ja annavad naisele
 tugendatud õiguskaitse. Nad võimaldavad avalikul
 võimul abielu juhtimist normaalse suuna
 ja ära hoida abielulahutuste arvun arjatut suu-
 renemist.

5. Varaõigus. - Türgi Tõivühealuslik jätab abi-
 elupooltele vabaluse varaõiguste suhte korraldamis-
 viisi valimiseks, eriti selles seäljumes varaõigustena
 süsteemena: varalahususe, vandühenduse ja vara-
 ühiseuse. Selles varauhiseusega võime mentida selle
 modifikatsioonena: a. piiratud varauhiseust reostat va-
 ralahususega, b. piiratud varauhiseust reostat vara-
 ühendusega, c. varauhiseust soetisvara suhtes. Va-
 ralahususe modifikatsioonena on fikseeritud Sotsiaal-
 süsteem.

Vastavalt islami õigusele on Türgi perekonna-
 õigus nimetatud varaõiguslikest süsteemest varalahu-
 suse (séparation des biens) legaalsüsteemiks tun-
 nustanud. 15). Seetõttu seisavad Türgi perekonnaõiguse
 varaõiguslike sätete osas abikaasas võrdõiguslikena
 teineteise kõrval. Naist naise mõnustamisega famil-
 litiivse varaõigusliku süsteemi väliskes laieneb
 vastavalt mehe õiguste ulatus.
 Familiaitiivseks varaõiguslikeks süsteemiks on

15) Einewalt Helvetia õigusest, kus selles varauhises. - ZGB art 178.

varahendus ja varahi sus.

Varahenduse puhul kuulub mehe ühendatud varanduse dispositsioon ning kasutamise õigus - mitte üri naise eestkostjale, vaid üri abielulise ühise peale, erivaldina koormuste kandmise eest, milliseid ta naisele abielumise ja võtmise. Naisele jääb ka varahenduse vältimisel ta teo võime ning võimalikuna - õigus erivale abielumises on naise vastaval nõutmisel alati nõustatud arvande esitama naise poolt abielu tootud varade seisu kohta. Naine võib mehelt, varahenduse puhul varaõigustikuna süsteemina, igal ajal nõuda tegasi - enda varaõiguste kinnistamist.

Varahenduse puhul on mõlema abinase naine ning sisetulekus ühendatud ühises varanduses, mis mõlemale abikaasale tekkinud ning jagatuna kuulub. Mõlemal abikaasal puudub näitamisõigus varakompleksi moodustanud enda varasõidetes. Ühisvara haldab mees. Haldamiskulud kannab ühisvara. Naise õigus sfääri kuulub ühisvara haldamine määral, mil naine on õigustatud abielulise ühisest isindama.

Õigil juhitud, kus tegemist abielulise varandusega, stabiilses seadus või meelusem erivara olemasolu. Praxisis sääljuures tuleb tavalt arvutada vaid naisele kuuluva erivaraga. Erivara tekkimismoodustena tunneb Turfi Toivilseadustik järg-

misid :

1. Erivara ex lege. - Ex lege on erivara
 - a. ajal, millised abikaasal vaid isiklikult kasutusel,
 - b. osad naise varandusest, milliseid naine enda kätte või man kasutal ning
 - c. naise oetisvara.

- 2. Brivara abidule pinguust.
- 3. Brivara kolmanlaalt isikult, kusjuures el-
Satas. kolmanlate isikute tahe antava
vara langemiseks erivara kategooriasse. -

Õiguse mehe ja naise suhte kohta on teostatud on
 võime konstateerida, et kehtiva perekonna-
 õiguse ja naise samaväärsuse ja võrdõiguslik-
 nuse põhimõte. Läänjuures on abikaasade õigus-
 tuste ja kohustuste sfääris tihedasti üksteisest
 läbi põimitud. - Seda Türgi perekonna-õigusest
 pärast aastat 1926.

V

Õnne seda kehtis islam: mitmenaise-pi-
 samine, mehe varistamisõigus naise suhtes; le-
 hutusõigus füüsilis ühepoolse hülgamise. Brine-
 sused õigussüsteemide vahel näivad esimesel
 pilgul väga tugevaina. Oneti sisalavas kehtis
 Türgi ja kehtinud islami õigus rõhkesti sar-
 naseid, isegi sama instiitute ja suured
 määril analoogilisi norme.

Millised kaalutlused põhjustasid islami keh-
 tetus tunnustamise? - Türglased ise nime-
 taval sellistena: modernise elu nõudmisi, vii-
 maseil aastakümneil eriti arenenud majandusliku
 elu pretensioone ning nende vanu tingitud
 vajadust õigusküsim partikularismi kõrvaldamiseks. 16).
 Kõrku punktides Euroopaga on Türgi omanda-
 nud selle kiiretempolise elurütm; on menditaval

16.) "Buletin De la Societe De Legislation Comparee", Tome 61, V
 ex 311 ii. - Louffi Bey "Legislation et Codification De la République
 Turque."

Vaastu?

linnastumis protsess ja asustamistiheduse suurenedes
 elatisvõimaluste kitsenemine mis Euroopani tööstis
 ülesse naisprobleemi lahendamise vajaduse ja emantipi-
 patriooni - küsimuse. Mõnile, tõusetu vaile ülesandele
 ei suutnud lahendust anda islam. Tä religioosel
 normid osutusid vananenud moodide eluviiside
 määratlemiseks. ja ta täiendamisest tundus
 lihtsamana uue kodeksi vastuvõtmine
 en bloc.

miss langes Türgi valik ZGB-le? - Helveetia
 triivihesedustiku peetakse täielikemaks, Semomaatri-
 maks ja modernsemaks kodeksiks. Tä on kehtiv
 sakslaste, prantlaste, itaallaste suhtes, erib seeje
 küllalase elatuse, mis vajalikus osutub õigusele,
 mille subjektid heterogeensed.

Nende valikmotiividega on meile ühtlasi
 antud kavimäärateline erinevus islami ja kehti-
 va türgi õiguse, samuti perekonna-õiguse vahel:

a. - Mis Türgi kodex osutub palju rom-
 pantsmaks ja laienapiiriliselt kehtiv islami
 õigusest. Türgi kehtiv perekonna-õigus on täppis:
 on määratletud üksikasjalikult abielu - režiimid:
 abielu sõlmimine kihlusest laulatusest, haarat, ta
 publikatsioon ja võimalikud variad. Nii lahutus õigus
 kui abieluline varaõigus on peensusini käsitletud.
 Islam oli Helveetia õigusega võrreldes väga lühelik.

b. - Türgi endine perekonnaõigus oli seisus-
 lik ning sisaldas rohkesti privileege. Mõnile ja
 uskmatu, väga ja pature - neil vahel ei tun-
 ne uus õigus.

c. - Kvalifikatsioon - modernsem - ilmestab
 suurimal teostatud muutused ja on sellis, mille
 alusel üleminevad islami perekonnaõigusele Türgi
 kehtivale õigusele munaanguliselt täiendatakse. - Mo-
 derne õigus ei tunne poliitüüme ja annab

naisel võrre positsiooni mehe kõrval. Selle
samma suhte peame mentima üldise arengu-
suuna omaksvõtmist ja jälgimist. Ometi on
see vaid suund, mitte aga teespidamiste vahetamine
ühest äärmusest teise.

Islami õiguses oli mehe positsioon tugev:
mitmenaise-pidamine vähendas ühiskonnas naise osatähtsust,
mees eris naise suhtes piiratud vastastamisõiguse, ta
võis naisele keelata majast lahkumise; ta võis
naise hukjata. Ometi võime säälgil, nagu mees
triviilkoodeksis, konstantse abielu poolte õiguste
stabiilsuse tihedat, vastastikkust põimimist:
naine seisundit tugevdab mahr, ema õigused
lapsel on tugevamad isal omast, naine võib
piiratud lahutusvõimalusel ja võimalusel meest
lahutusele sunnida. - Mees on islamis õiguslikult
tugevamana naisest ülevaalus, naine pole talle
aga absoluutselt allutatud. Samalaadse ülevaalu
finseerib kehtiv õigus: mees on perekonna-
pea, naine omandab ta nime; mees määrab
perekonna asukohta; naine võib teemistuses
olla vaid mehe loal; ta võib erilisel alal
tegetada mehe nõusolekul. - On vähenenud
mehe ja naise õiguslike positsioonide erinevus
- kuid see on ka kõik.

färgnevalt võime lisaks erinevusele kindlalt
teha küllaltaselt sarnasusi eramuse islami
ja kehtiva õiguse institutsioonide vahel. -
Abielu sõlmimise suhtes mõlemal süsteemil
on triviilõiguslikku toimingu. Religiossed
tegurid on täiesti võrvalised.
Mida islami õiguses vali, seda on kehtivas
perekonna-õiguses isaliku võimu kannja. - Mõlemal
on abielusõlmimisel oluline funktsioon naise ab-

ealisuse korral. 7. sseisev naine või islami ja
 võib kehtiva õiguse alusel oma hääl aval-
 mise järel abielula. Abielu saamist on ei b ava-
 lin võim islami järel regulatsioon. - Jääl
 pole faktiline suhe veel juriidilises kuju-
 menud.

Tunnistajate - mõne on mõlemale õiguse
 ühine. Tunnistajate arv on kehtiva õiguse järel
 kasv - ja oli seda ka tuhande aasta eest
 islami õiguses.

Samaväärsuse mõne pole kehtivas õiguses nor-
 meeritud - kuid faktiliselt on see modernseski-
 elus mõeldavaks teguriks abikaasa valikul.
 Abielu-taristaval faktid on analoogilised mõ-
 lemas õigussüsteemis ja samust raassihügieenilist-
 exogaamilisist motiivest tingitud.

Püümasugulus kehtis islami õiguses ja kehtib
 Türgis praeguigi.

Abielu lahutus õigusest võime mentide sarna-
 sust üksteise rätete vahel, olguigi, et just la-
 hutus õiguses islami mehe üleolev positsioon naise
 suhtes avaldub. Tafwid (kohustus naisele mehe hülga-
 miseks) on aste teel naise võrdõigustule seisum-
 vile selleni institutsioonis. - ja lepingu lahut-
 tuseks ning naise vabastamine ta enda
 poolt, abielulahutuse erivormena, tähistaval selle
 abielu poolte võrdsel positsiooni saavutamist. lõpuks
 viitaval naise võimalus abielulahutuse mõndamiseks
 kabi kaudu, piiratud võimalus mehe lahutusele
 sunnitsuse ja prundiande - institut vaid sama-
 le, nimelt poolte võrdsel arenevale seisundile.
 Abielu lahutus põhjusina on tunnustatud mõ-
 lema õiguse järel abielurikkumine, väimuhaiqus,
 kestev, krooniline haiqus, Sebitum conjugale eita-
 mine, mõlema poolne nõusolek lahutuses ja usust

taganemine.

Varaõiguslikult tundis islam vaid varalahu-
sust. - ja varalahusus on vehtivas Türgi tri-
vilõiguses määratletud varaõiguslikus legaalsüste-
mis.

Et ei võime kokkuvõttes öelda, et Türgi
perekonna-õigus islami õigussüsteemilt moodsale
helveetria süsteemile asudes reas sätteis uuendus.
Kuid selle murrangu teguriks olid pidevalt tea-
tud suunas mõjuvad poliitilised jõud, mille
tõttu uusil õigusnormid on sise mineri kus keh-
ti mud õigusega.

Helveetria tri vilbeadustiku retri peemine Türgi
poolt on tunnustusi rahvaste lähenedistendentsile
üksikseid suhteid, kuid ta pole rahvusliku eitami-
ne ega kõrge elnenu absoluutne hulgamine.
Muu kohas, olgugi võetud teiselt ja kau-
gelt rahvalt, on siinult kasvanud välja
V.-Asia mineri kus olustikust ja pretensioonid
siiski, mingi õigusega, originaalselt.

71743

83